

## Novella

A júniusi délután lustán lélekezett a kihalt város felett. A harangok utolsó csengései tétován és elnyújtva visszhangoztak. Elszállt a harangszó, elveszett a messzeségben, csak a két templom tornya maradt itt, ellenségesen bámulva egymásra, s mogorván és sértődötten ágaskodva a kék ég felé. A tűzoltó torony mellett úgy állt egy lombos fa a fülledt csendben, mintha örökre elátkozták volna, az álmos város pedig az elszállt harangzúgás után szinte anyagtalanná vált a hőség reszketeg fényében.

Homlokomat ketrecem üvegfalához szorítottam.

Földigérő sötétkék ruhába öltöztetett kislányok menete vonult az utcán, hasuk alatt összekulcsolt kézzel, lesütött tekintettel, mintha csak fejnélküli ruhák sétáltak volna. Amint azonban a szigorú és szikár felügyelők levették róluk egy pillanatra szemüket, az arcok megélnékültek, tekintetükben felvillant az élet utáni vágy s lábuk akaratlanul is kényesebben járt a formaruha hosszú szoknyája alatt.

Az orosz leányintézet növendékei vonultak előttem, mintha csak valami jelmezbál kísértetei lettek volna Nagy Katalin idejéből. A kislányok kicsit felkavarták az állott levegőt s bennem még ott rezgett titokban felcsillanó, vágyakozó tekintetük az életre.

Ez az az idő, mikor a polgárok délutáni álmukat alusszák odahaza s az ablakokon csukott spalettával védekeznek a kinti világgal szemben.

S ebben a tikkadt délutáni csendben a hőségben olvadó utcákon vonultak végig Simi és Tonka „leányintézetének” növendékei is. Rájuk nem vigyázott a felügyelők árgus szeme, őket senki sem kényszerítette arra, hogy drasztikus szeméremmel kulcsolják össze kezüket ártatlanságuk felett, csak mentek fáradtan és egykedvűen az orvosi vizsgálatra.

S azután még valószínűtlenebb lett a város.

A hűvös patikában alattomos illatok, s az édeskés szagokat túl-harsogó éterillat felhőiben az ember úgy érzi magát, mint valami foglyulejtett fenevad, akit a vidéki város nyugalma kedvéért zártak ketrecbe. Úgy éreztem, hogy valami rettenetesen erős hangon kellene elkiáltani magamat: Ébredjetek fel! Ez nem élet, csak unalmas ostoba álom! — S mintha engem is azért zártak volna ebbe az üvegfalú ketrecbe, hogy elrettentő példaként mindenki lásson.

Az üvegek latin feliratai gúnyosan néztek rám, s a mérekszéké-  
rény tetejéről a halálfej vigyorgott a szemembe.

Bemenekültem a félhomályos fülkébe, ahol az egyik sarokban egy ódon íróasztalon nyitott könyv várt rám. Elfelejtettem a kisvárost és a nyári délután ájult nyugalmat, de akkor az udvar felől haragos lárma riasztott fel.

Az ablakhoz léptem és kinéztem.

Akkor lépett be az udvarra Feininger, a közvetítő, egy erős, testes, puffedtarcú ember s hangosan bevágta maga után az ajtót. S mindjárt utána kirohant öregesen előrelökött hasával anyja is, aki-  
nek valami betegség fájdalma torzította el az arcát.

— Hát ha már öreg, beteg anyádat nem sajnárod, üssön be-  
léd a mennykű, akkor legalább szánd meg ezt a boldogtalant! —  
rikácsolta az öreg varrónő a fia után, s aztán megjelent az ajtóban  
Feininger új feleségének törekeny, szánalmas alakja is.

S mivel Feiningerékkal szemben, a másik lakás ablakaiban kí-  
váncsiságtól fényes szemek tűntek fel, az öreg Feininger né vissza-  
ment a szobába és becsapta az ajtót. Az ember meg elment, s csak  
megvonta a vállát és duzzogva szorította össze vastag szájaszélét.

Most már az öreg varrónő függönyös ablakánál jelent meg két  
nyugtalan szempár. Mert az a Lopandicsné, ott szemben, most  
bizonyára elszalad mesélni, hogy az öreg Feininger né fia, ez a mi-  
haszna csaló, már a harmadik feleségét is kiforgatta mindenéből,  
hogy végül elkeresse.

Az volt az érzésem, hogy az udvaron vihar előtti szélcsend  
állt be, mint az ellenség harcvonalaiban támadás előtt.

Mert Lopandicsné és az öreg varrónő hadilábon állnak egy-  
mással azóta már, amióta egy házban laknak. Különbözik nagyon  
kedvesek egymáshoz, órák hosszat mesélnek egymásnak, de tekinte-  
tük mindig vizslatva vigyázza: nem történik-e szemben valami?  
Egyszer Feininger né szeme villan győzedelmesen, mert a kövér,  
kékesen vörösarcú városi közgyám részegen jött haza, élvágódott  
lakásuk ajtaja előtt, s az összesereglett gyerekek fülehallatára szid-  
ta a feleségét. Máskor viszont Lopandicsné száján tört fel a gúnyos  
mosoly, mert látta, hogy Feininger néhez erőltetett könnyedséggel

bemegy egy úriember, aki aztán kijövet titokban nyugtalanul nézett körül. Ohó, vén kerítőtű! Szóval, ez a jómadár azért jött, hogy megérdeklődjön, lesz-e valami portéka!

De ez a két asszony nyomban szövetségre lépett egymással, amint másoknál történt valami az udvarban. Minden kapunyitásra kiszaladtak, hogy megnézzék ki az, s a szomszédos lakások legkisebb neszt is kiszínezték és teljes jólétesültséggel magyarázták ismerőseik előtt: „Hallotta, hogy a patikusék legkisebb lányát megoperálták? Vakbélle! Nem szóltam semmit, mondtam, hogy vakbélle.”

Micsoda kétségbeejtő ürességeket árulnak el ezek a minden eseményre, minden élményre kíváncsi szemek! A kattogó varrógép unalmát a konyha és gyerekszoba rabságát tükrözik vissza.

Elrévedéséből a patika éles csengője riasztott fel.

Egy száraz, sovány asszony lépett be azzal a hosszú recepttel a kezében, melyet a város szegényeinek adnak az orvosok. Balkezeiben tartotta a receptet s valami hangsúlyozott ügyetlenséggel nyújtotta át, míg jobbkezeit bekötve és ünnepélyesen tartotta szokatlanul magasan. Személytelenül elmosódott arcán a szenvedés kifejezése terült el, valami ősi fájdalomé, amelyet azonban most, szinte akarata ellenére igyekezett eltüntetni a megelégedettség mosolya.

— Mi a baj, Makra, ki beteg? — kérdeztem, mintha valóban érdekelne.

Az asszony csodálkozva s feddőleg nézett rám, aztán óvatosan megmozdította felkötött kezét s vizenyős szemével rámnézve jelentőségteljesen felelte:

— Én.

Savószinű, kifejezéstelen szemével így folytatta: „Igaz, én mindig a gazdámék miatt jövök, de most az egyszer magam miatt jöttem.”

Nehézkesen ült le, mintha egész testében elfáradt volna s még mindig ügyetlenül tartva kezében a receptet, a betegek hangján mesélte:

— A doktor egy nagy tüvel belefröccsentett valamit a kezembe. Mert úgy megdagadt, nézze, akkorára, mint a gyerek feje, s a doktor még meg is szidott, hogy azt mondja, mért nem vártam még tovább, akkor legalább mindjárt eltemethettek volna. Tudja isten, talán segített is, de már higgye el, most is inkább halott vagyok mint élő. És mikor beszorult a kezem az ajtóba és megkékült, mindenki megfordult, aki csak a szobában volt, és rámnézett.

Büszkeség öntötte el napégette arcát, melynek közepén vékonyan és hegyesen ágaskodott az orra. Kicsit lehunyta a szemét, mintha képzeletében akarná látni újra azt a nagy jelenetet.

— Tele volt a ház vendégekkel. Még Beográdból is ott volt egy miniszter, aztán tanácsosok és mind a legjobb uraságok egész Buzavárból. Mert tudja, a gazdámék éppen a védszentjük napját ünnepelték. Számontartják az ő ünnepüket, ha nem is valami nagy ünnep, de mindenki tud róla a városban, s csak jönnek a vendégek egymásután. Ennekem köllött vinni az ételt a konyhától a gangig, onan aztán már a lányok vitték be az ebédlőbe és kínálgatták a vendégeket.

Ránézett bepólyált kezére, igazított valamit a kötésen, aztán felsóhajtott: „Mintha bizony én nem tudtam volna kínálgatni őket. De nem baj, no!”

Elfásult arcán végigfutott az árnyék. Mintha egy pillanatra valami nagyon nagy gondolat mozdította volna ki a mindennapi élet észrevétlen folyásából, hogy egy megfoghatatlan, végtelen sívár és szürke úrbe lökte volna.

— Hát igen, soha énnekem semmit el nem ismertek, — mondta önfeledten s elferdült arcából színtelen szemei és félig kinyílt szája a bánat álarcát mutatták, a bánatét, amely nem vált ki részvétet, hanem szánalmat csupán.

Ránéztem a receptre, melyet még mindig magasan tartott me-rev kezében. Neve mellett ott volt életkora is.

— Maga negyven éves?

— A doktor számította ki. Azt mondják úgy valamikor születtem, mikor Rudolf trónörökös meghalt. Tudom is én! Ki jegyezte volna meg vagy írta volna föl, azt, hogy mikor születtem!

Megint az arcára néztem, amely fiatalabbnak is, de koránál idősebbnek is tűnt, mert valahogy időtlenül szürke arc volt. Rengeg apró ránc futott szét rajta s megzavarta annak a kifejezéstelen arcnak a nyugalmát.

Némán vallott ez az arc, arról, hogy szegény Makra életében nem történt soha semmi. Budimirovicsék házában nőtt fel, úgy-hogy idővel hozzátartozott ennek a gazdag vidéki úriháznak a leltárához. Kislánykorában libákat őrzött a nagy szérúskertben, később a konyhában és a szobákban forgolódott olyan észrevétlenül, mintha nem is lenne élő ember. Az úrnak sokszor kellett törni a fejét, hogy eszébe jusson a neve és rászólhasson: „Ejnye, Makra, miért vagy olyan ügyetlen.” Ez is csak olyankor történt, amikor néki kellett lekefélni az úron a kabátot, mielőtt elment. Néha a fiúk szóltak rá ilyenformán: „Büdös vagy, miért nem mosakszol!” Ennyiből állt a közvetlen érintkezés közté és gazdái közté, s ebből vette tudomásul, hogy tudnak létezéséről. A főbbi hozzáintézett szó már csak parancsolás formájában hangzott el személytelenül: tedd ezt vagy azt, tudod-e, hol van ez vagy az. Senki se vette észre, hogyan fejlődött nagylánnyá, hiszen ő mindig kicsi volt, hit-

vány, ha mindjárt nem is volt se csunya, se nyomorék, senkinek sem akadt meg rajta a tekintete, még a szolgálknak se jutott eszébe megcsípni, vagy ráhúzni egyet az üllepére abban a durva vágyakozásban, amely néha vak és csöppet sem válogató. S ebben a színtelen, eseménytelen életben, mely a konyha és baromfiudvar között folydogált csendesen, Makra is mindig személytelen maradt, észre se vették. Nem voltak titkai, melyeket mások lelkére köthetett volna, mégcsak nem is panaszkodhatott arról, hogy valaki megtámadta, a szolgál is vele küldték szerelmes leveleiket más cselédnek, mintha tudomást se vettek volna arról, hogy ő is nő. Ha aztán néha véletlenül felsóhajtott előttük, az igen jó alkalom volt a tréfákozásra. Szóval mellékes szereplője volt a háznak, amolyan szükséges rossz, akit azonban el lehetett szalasztani ide vagy oda, ha a többi cselédnek éppen dolga volt. Ő dajkálta mások gyerekeit vagy unokáit, amíg a szülőknek egyéb dolguk volt, ő tisztította meg tolluktól az ebédre levágott tyúkokat, s amikor elkészült ezzel a dolgával, már rá is szólt a szakácsné: „No add ide már, látom, hogy nélkülem nem boldogulsz!” Nem volt néki meghatározott munkaköre Budimirovicsek házában, mindig másoknak segédkezett, s mindig olyankor vették észre, ha ügyetlenül végezte a dolgát.

— Vittem a tálakat egymásután a konyhából. Pecsényéket, mindenféle mártásokat, süteményeket és madártejet, és mindig megálltam kicsit az ajtónál nézelődni és hallgatódzni. Anka még meg is szidott halkan: „Mit állsz, azt mondja, mit bámulsz ott az ajtónál?” De én megfeleltem ám neki: Mondom, már mért ne báméskodnék kicsit! Hát énnekem nem szabad látni, hogyan kocintgatnak egymással az urak?

Arcán először a rosszalás, aztán a büszkeség kifejezése futott át, mintha csak azt mondta volna: én is a családhoz tartozom!

— Volt ott felköszöntő is, pláne amikor a miniszter beszélt. Akkor mindannyian fölálltak, kezükben a pohárral, nagyokat hajlongtak, aztán a papkisasszony elkezdett a zongorán muzsikálni, a mérnök úr meg a villanytelepről belefogott abba a nótába: „Aludj, aludj én kedvesem!” — Igen, éppen ezt a nótát énekelte, s a nagyságos úr még föl is sóhajtott: „Hej, de szeretem én ezeket a mi nótáinkat, nem adnám oda őket semennyiért.” És azt mondják, a mérnök úr nem tudja, mellik lánynak kérje meg a kezét, a papkisasszonyét-e vagy a mienkét.

A patikába közben mások is jöttek. Egész kis közönség ülte körül az asztalt. Egy kövér asszonyság levetette lábáról a cipőt, nagyokat jajgatott, de félfülével azért figyelmesen hallgatta Makrát, majd odaszólt nekem: „Gyerünk, siessen már egy kicsit a fia-

talúr!" Egy legényke nagy zavarában jeleket adott nekem, hogy valami diszkrét természetű dolgot szeretne kérni, Makra viszont egyetlen tekintetével körülölelte a kis társaságot, mert néki nem volt nagyon sietős a dolga, mesélni akart még.

— Csak szolgálja ki őket fiatalúr, — mondta, — majd én várok. Megszoktam én a várakozást. Csak maga adja oda nekik, amit kérnek, átengedem én a soromat. Mert az egyszer tovább maradtan annál az ajtónál, — tért át a nagylelkűen siránkozó hangból a szélesen hömpölygő mesébe — és éppen, hogy egy kicsit megfogódzkodtam évvel a kezemmel ni, az ajtófélfába és előre dugtam a fejeimet. Csakhogy egyre nyitogatták mind az ajtókat, nem csoda, hogy jött a huzat, úgyhogy a polgármester úr is a fejéhez kapott, merthát aranyere van szegénynek, mire aztán a mi nagyságos urunk haragosan elkiáltotta magát: „Csukják már be azt az ajtót!” — Anka meg mintha csak arra várt volna, hogy bosszút álljon rajtam, bevágta az ajtót. Hüha, te magasságos mennybéli úristen! Becsípte mind az ujjakat a kezemen! Jaj nekem! A szemem szikrát hányt és hiába nem akartam én, hiába tartóztattam magamat, muszáj volt nagyot sikítani, merthát dagadt a kezem, szemlátomást dagadt, és olyan kék lett, mint a törökparadicsom. Mindenki megfordult, mindenki nézte a kezemet. A nagyságos úr igazán jó ember, csak egy kicsit hirtelen, elordította magát: „Mit akar itt ez az idétlen, ahol nincsen semmi keresnivalója!” — Ezt énrám mondta. Hanem a miniszter úr azt mondja, idehallgassanak, bizisten, azt mondta: „Szegény asszony, úglátszik fáj neki!”

Még ragyogott az arca amikor észébejutott, hogy fáj a keze és végül átnyújtotta nekem a receptet. Egészen közönséges borogatóvizet írt elő az orvos.

— És éppen a miniszter maga mondta ezt? — kérdezte a kövér asszony s egy pillanatra abbahagyta cipője felhúzását, miközben puffedt arcából bizonyos tisztelettel nézett fel Makrára.

— Hát ki mondta volna? Mondom, hogy ő szánakozott rajtam! Hanem idehallgasson, fiatalúr, jó keverje meg nekem azt az orvosságot. Mert a doktor először megszidott, hogy azt mondja, mért nem jöttem előbb mivel, ha még egy kicsit várok, azt mondja, megmérgeződött volna az egész karom és tán még az se segített volna, ha levágják. — Levágott karjának gondolata rémülettel, de ugyanakkor büszkeséggel töltötte el, hiszen az ő karjáról volt szó végre, s néki lehetett is meg nem is karja. — Tettem én rá, mondom, egy kis pókhálót és meglocsoltam, már megbocsásson a fiatalúr, a tehén vizeletével, hogy kihúzza a lázat belőle. Ez nagyon jó dolog. Csakhogy én olyan szerencsétlen asszony vagyok, hogy ami másnak használnál, nekem árt, és majd meglássa, nyomorék maradok én már világéletembe.

— Dehogy marad nyomorék Makra, dehogy. Ha vigyázunk öt-hat nap alatt elmulik az egész.

Kimondhatatlan rémület tükröződött az arcán. Öt-hat nap alatt? S aztán megint a régi Makra lesz, minden ismertetőjel nélkül? A régi Makra, akinek a nevét sem igen tudják?

Mintha valami elismert drámai színésznőnek azt mondanák: Csak néhányszor haljál még meg a színpadon, aztán megkímélünk, visszavonulhatsz a békés, nyugalmas életbe.

Csupa könnyörgés volt a tekintete, amikor rámnézett.

— Hát aztán maga a városi szegények számlájára hordja az orvosságot? Sz vagyonos ember a gazdája! — jegyezte meg egy munkás, akinek a torkán pillanatonként elakadt a lélekzet. — Be kellett volna jelentenie a betegsegélyzőbe...

Ettől aztán Makra nagyon megijedt s egy pillantást vetve a munkásra, elindult kifelé. — Isten áldja meg fiatalúr, talán majd jóra fordul a kezem... — s beteges léptekkel ment ki az utcára. Most még kisebbre és hitványabbra zsugorodott. Az iskola előtt a kútnál megállt és beteg kezével éppúgy hadonászva akárcsak azzal az ügyetlen egészséges kezével, mesélni kezdett a vízért sorukra váró asszonyoknak és inasoknak.

Két kócos, rongyos alak jött gitárral a kezében. A saroknál megálltak és viharvert hangszerüket pengetve először egy vékony és lágyan csengő tenor, majd egy érces, de kissé közönyös bariton dudolta a dalt: „Úgy szeretnék boldog lenni...”

Lassan, titokban kinyíltak az ablakok, a járókelők egy pillanatra megálltak a két lompos énekes mellett, akik valóban becsületesen és jószándékkal keresték a boldogságot, amely azonban nem volt sehol látható. S mintha meg is fordultak volna lopva az emberek, elnéztek volna a messzeségbe, hátha feltűnik valahol az a boldogság, amelyet olyan reménytelenül vártak mindannyian.

— Elmúlt már az az idő, amikor az ember kintornásokat, utcai énekeseket és cigányokat hallgatott az utcán! Én felcsavarom szépen a rádiómat és aztán hallgatom, amit akarok. Megállok egy állomásnál, s ha nem tetszik, keresek egy másikat. Okos találmány ez a rádió. Igaz, sok pénzt adtam érte, de legalább kifogástalan készülék. Éppen a napokban volt nálam Mihajlovics mérnök, tudja az a Menjou-bajuszú, aki gépkocsikkal kereskedik. Hát hallgatjuk mi a tánczenét, egészen Buenos Airesből, s erre Mihajlovics azt mondja: Bizony, ez az állomás nagyon kevés készüléken fogható. — A testes högy kínosan feszengett fűzőjében, s ülni is alig tudott a széken, de előrelökte hatalmas keblét, csábosan forgatta szemét, s vastag ajkát kerekre formálta, mintha csicseregni akarna.

„Úgy szeretnék boldog lenni” haltak el az utolsó hangok az utcai énekesek ajkán, s miután megszámozták az eléjük hullott pénzt, fáradtan mentek tovább.

Este a városi kávéház kirakatüvegében megpillantottam Martinovics doktort, amint vékony alakját kificamítva megcélzott dákójával egy billiárdgolyót. A kávéház udvarából tánczene foszlányai szálltak az utcára, míg a terem csaknem teljesen üres volt, de a doktor szerette volna kielégíteni erre a napra a billiárdszenvedélyét.

Nem volt vele semmi dolgom, nem szerettem ezt a csípőskedvű, s vidékiesen cinikus, beteges embert, de azért beléptem a kávéházba. Úgy tettem, mintha nagyon érdekelné a billiárd s időnként helyeslően mormogtam a fogaim között: Hm.

S mintha kevés figyelemre méltatott tehetsége a billiárd művészetében és közismert szenvedélyessége szívesen vette volna érdeklődésemet, mert olykor-olykor rápillantott s tekintetében a szótlán megértés ilyesfajta kifejezése ült: „Mit csináljon két ilyen árva intellektuel, akiket még egy adag világfájdalommal is megvert az isten.”

A játék befejezése után kis ideig határozatlanul állt. A hajlott hátú adóhivatalnok felhúzta kabátját és mintegy maga elé mormolta: Elmegyek egy kicsit a kerthelyiségbe. A doktor elfojtott egy könnyű ásitást, maga is odament a kerthelyiség bejáratához, a táncolókat nézte, majd egy unott grimaszot vágva így szólt: „Majmok rángatózása! Nincs kedvem itt ülni. Nem akar sétálni egyet a hársak alatt?”

Elfogadtam ajánlatát, hogy a hársfák lombjai alatt sétáljunk. Elindultunk. Szokása szerint karonfogott, ami különben nem tette vonzóbbá számomra a hársfák regényességét.

— Sok dolga volt ma doktor úr? Az ingyenes betegek után ítélve azt hiszem...

— Ugyan kérem! A magánprakszis alig-alig mozog. Az ingyenes betegek pedig tömegesen jönnek. Csakhát az a megnyugtató tudat jár velük, hogy elsején a várostól biztos fizetésre számíthatok. Hja, ilyen az orvos élete a huszadik században. — Sovány, csinosnak mondható, de valahogy rosszkedvűen elgondolkozó arcára megint fintor költözött, amelynek sokat kellett volna kifejeznie.

— Ma nálam volt a patikában Budimirovicsék cselédje, az az öreg, de úgylátszik elpusztíthatatlan Makra.

— Hát ezt aztán jól mondta, hogy elpusztíthatatlan.

— Mégis csak nevetséges, hogy az ilyen vagyonos és tekintélyes ember a város szegény betegeinek terhére gyógyíttatja a cselédjét. Ez tulajdonképpen törvénytelen eljárás... — kezdtem érdekeltségemet előtérbe tölteni, hogy így fordítsam figyelmét a tárgyra.



— Nézze<sup>a</sup> uram, magunk közt szólva, csakugyan disznóság. De utóvégre mi közöm hozzá. Adtam egy injekciót annak a cselédnek és kezébe nyomtam a receptet. Egyébként mindig szememre vetik, hogy sok szérumot használok, de ez alkalommal biztosan szemet hunynak majd. Hahaha! Ha Budimirovicsékról van szó, lenyelnek nagyobb gombócokat is, nemcsak ilyen szérumot! — nevetett tovább rázkódó testtel a doktor.

— Ha terhére van ez az asszony, küldje el. Engem csak mint sajátos típus érdekel. Tudja, rengeteget mesél az az asszony... — vetettem oda könnyedén nem nagyon jelentős diplomáciai képességem tetőpontján.

— Hm. Hát az biztos, hogy sokat mesél, az ember alig tudja kituszkolni. S magát ez érdekli? Készségesen átengedem, nem fájdul meg a szívem érte, jöllehet a nőket már elvből sem szívesen engedem át! — nevetett ismét erőltetve, érdesen és színtelenül.

Másnap Makra újra eljött hozzám, úgy hozta bepólyált kezét, mint valami beteg gyermeket és sírásba forduló hangon mondta:

— A doktor úr kikergetett, azt mondta, jöjjenek magához.

És amíg a legnagyobb munkaidőben én rám várakozott, nap mint nap, míg sikerül időt szakítanom, hogy sebet átkösem, mindig újabb részletekkel bővítette balesetének drámai körülményeit, most már egyre ünnepélyesebben, s idővel a miniszter szavai is csaknem rokon mélységgel teltek meg.

S én a cinkosa voltam. Résztevő ebben a varázslatban.

A sebnak már régen be kellett volna gyógyulni. Maga Makra is tetteve sírdogált: „Meddig kínoz még engem ez a seb?” De már azt aényt, hogy a sebet az idő gyógyítja. Makra ijedten és szomorúan vette tudomásul. S bár minden jószándékú törekvésem oda-irányult, hogy minél lassabban gyógyuljon az a seb, most már alig látszott, Makra keze egészen rendbejött és ha levettem volna a kötést, egy nap alatt nyomtalanul eltűnt volna.

— Nini, mégcsak egy egészen kis ideig kell várni, s akkor levehetjük a kötést, — készítettem elő a szomorú színjáték utolsó jelenetére. Makra azonban görcsös rémülettel rántotta vissza a kezét és kétségbeesetten kiáltotta: „Nem, nem amilyen szerencsétlen én vagyok, sohse gyógyul meg az én kezem.” Úgy vitte sérült kezét, mint valami igen értékes dolgot, mintha élőlényt dajkált volna gondos és figyelmes szeretettel. Meddő álmainak nyomorék gyermeke volt ez a beteg kéz, s terhe alatt idővel egészen meggörnyedt, derékban meghajlott, sőt észrevétlenül rászokott egy kis sántításra is.

Elérkezett már az ősz, a fecskék költözködésükről zsinatoltak.

s a sárguló lombok közül egyenként tépdeste a szél a száraz leveleket. S ezek a zörgő falevelek egy ideig tűnődve hintáztak a levegőben, aztán leestek az utca porába.

Megmondtam Makrának, hogy ne jöjjön többé. A varázslatot már nem lehetett meghosszabbítani.

Valahogy úgy éreztem magamat, mint amikor az ember kénytelen bevallani egy nőnek, akinek sejtelve sincs semmi rosszról, hogy nem szereti már és mindennek vége.

Milyen nagy szemekkel nézett rám! Rám, az egyetlen férfire, akinek a kezébe letette boldogságát, s most kiderült, hogy az a férfi csak játszott a szívével, aztán hálátlanul porba taposta. Milyen csalódottan, milyen sértődötten nézett rám!

De bárhogy is védekezett, Makrának bele kellett nyugodnia a ténybe, hogy ez a dédelgetett beteg keze most már megint egészen egyszerű kéz s nincs rajta semmi, ami figyelmet érdemelne. Rendben van, ott volt a miniszter, ott voltak a tanácsnokok Budimirovicsék emlékezetes védszent ünnepén. De ez az emlék se tarthat örökké s nem állíthatja meg az élet folyását még Buzavárott sem.

De Makra rászokott a betegesen óvatos járásra s kifejezéstelen, a sorsát el nem áruló arcán ott ült a néma csalódás diszkrét fájdalma. S ez a baleset a kezével bizonyára szép és nagy emlékként maradt meg a szívében, a miniszter szavai pedig: „Szegény asszony!” pedig olyan emlék, amelyet sok asszony ápol észrevétlenül folyó és csaknem észrevétlenül eltűnő eseménytelen életében.